

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin (nytemmin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö; ETYJ) rauhanturvaamistoimintaan annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että asiaa koskevassa päätöksenteossa voidaan ottaa huomioon rauhanturvaamistoiminnan toteuttamistapoja koskenut viimeaikainen kansainvälinen kehitys. Lainmuutoksella pyritään mahdollistamaan osallistuminen viime vuosina laajentuneeseen ja selvästi erilaisia operaatioita käsittävään, erityisesti humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen tähtäävään rauhanturvaamistoimintaan. Muutoksen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi Suomen osallistuminen myös sellaiseen rauhanturvaamistoimintaan, johon sisältyy valtuutus rajoitettuun aseellisen

voiman käyttöön toiminnan tavoitteeksi asetettujen päämäärien toteuttamiseksi tai jossa kaikkien konfliktin osapuolten täydellinen myötävaikutus ei ole taattu. Lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin valtioihin kohdistettava sotilaallinen pakottaminen. Laki mahdollistaisi Suomen osallistumisen YK:n tai ETYJ:n päätöksellä toimeenpantavaan rauhanturvaamistoimintaan, riippumatta siitä minkä kansainvälisen järjestön tai järjestelyn, jossa Suomi on osallisena, toimesta niitä järjestetään. Lainmuutos on tarpeen riippumatta siitä, mikä kanta jatkossa omaksutaan niin sanotun valmiusjoukon perustamiseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain (514/84, rauhanturvaamislaki) 1 §:ssä säädetään lakia sovellettavan rauhanturvaamistoimintaan. Lakiin sen paremmin kuin sen esitöihinkään ei sisälly määritelmää siitä, mitä rauhanturvaamistoiminnalla tarkoitetaan.

Rauhanturvaamistoiminta ei perustu suoraan Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) peruskirjan säännöksiin, vaan on syntynyt käytännön tarpeesta osittain korvaamaan kylmän sodan vuoksi soveltamatta jääneet peruskirjan VII luvun sotilaallista toimintaa koskevat määräykset. Kun tarkkaa rauhanturvaamistoiminnan määritelmää ei ole ollut, YK on joutunut suunnittelemaan kunkin operaation tapauskohtaiset olosuhteet huomioon ottaen.

YK:n rauhanturvaamistoimintaa on perinteisesti luonnehtinut kaksi tärkeää näkökohtaa:

ensinnäkin operaatiot on perustettu kriisin osapuolten suostumuksen tai muun myötävaikutuksen nojalla ja toisekseen rauhanturvajoukon valtuudet käyttää sotilaallista voimaa on rajattu itsepuolustukseen. Kriteereitä on kuitenkin sovellettu joustavasti ja niistä on myös joskus käytännössä tingitty (esimerkiksi YK:n Kongon-operaation yhteydessä vuosina 1960 ja 1961).

Rauhanturvaamislaki valmisteltiin silmälläpitäen edellä mainittuja perinteistä rauhanturvaamistoimintaa luonnehtivia näkökohtia.

Osallistuminen rauhanturvaamistoimintaan on Suomen YK-politiikan keskeisiä painopistealueita. Suomi on osallistunut YK:n rauhanturvaamisoperaatioihin vuodesta 1956 lähtien asettamalla YK:n käyttöön sekä valvontajoukkoja että sotilastarkkailijoita. YK-tehtävissä on palvellut kaikkiaan yli 32 000 suomalaista.

Tällä hetkellä noin 1100 suomalaista osallistuu kuuteen operaatioon. Pääosa henkilöstöstä palvelee suomalaisissa pataljoonissa entisen Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa ja Lähi-idässä Libanonissa.

Suomalaisia sotilastarkkailijoita palvelee Lähi-idän (UNTSO) ja Balkanin (UNPF) lisäksi Kashmirissa (UNMOGIP) ja Irak/Kuwait-operaatioissa (UNIKOM).

Kyproksella (UNFICYP) Suomella on pieni esikuntaosasto. Operaation komentajana toimii nykyisin suomalainen prikaatikenraali.

1.2. Kansainvälinen vertailu

Ruotsin hallitusmuodon 10 luvun 9 §:n mukaan ruotsalaisia sotilasjoukkoja voidaan lähettää ulkomaille kolmella perusteella: valtiopäivien suostumuksella, tätä koskevan valtuuslain perusteella tai valtiopäivien hyväksymän kansainvälisen sitoumuksen nojalla. Tammi-kuussa 1993 Ruotsissa tuli voimaan uusi rauhanturvaamislaki (1992:1153), jolla hallitus valtuutettiin lähettämään ruotsalaisia joukkoja myös Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin päättämiin rauhanturvaamistehtäviin. Ruotsin rauhanturvajoukkojen ylärajaksi määrättiin 3000 henkilöä. Sitä vastoin lailla ei muutettu rauhanturvaamistoiminnan käsitettä siitä, mikä se oli ollut aiemman, vuoden 1974 lain (1974:614) perusteella.

Keväällä 1993 Ruotsissa tehtiin poliittisella tasolla päätös osallistumisesta Bosnia-Herzegovinan alueella toimivaan YK:n rauhanturva-

misoperaatioon. Kun joukon toimeksiantoon saattoi kuulua myös aseellisen voiman käyttöä, katsoi hallitus, että joukon tehtävät voivat poiketa edellä mainitun valtuuslain tarkoittamasta rauhanturvaamistoiminnasta. Tämän johdosta ja hallitusmuodon 10 luvun 9 §:n nojalla hallitus pyysi valtiopäiviltä toukokuussa 1993 erikseen suostumuksen 1000 henkilön lähettämiseksi Bosnia-Herzegovinaan, mikäli YK:n pääsihteeri tätä pyytää (Prop. 1992/93:254). Valtiopäivät antoi hallituksen pyytämän suostumuksen kesäkuussa 1993.

Naton rauhankumppanuusyhteistyön edellyttämän ulkomaisen rauhanturvakoulutuksen mahdollistamiseksi Ruotsissa on 1 päivästä heinäkuuta 1994 lukien saatettu voimaan asiaa koskeva erityislaki.

Muiden pohjoismaiden tilanne lainsäädännössä ja päätöksenteossa rauhanturvaamiskysymyksissä ei ole verrannollinen Suomen ja Ruotsin kanssa.

1.3. Nykytilan arviointi

1.3.1. YK:n rauhanturvaamistoiminta

Suurvaltain sotilaallisen ja poliittisen vastakainasettelun päättymisen jälkeen YK:n turvallisuusneuvoston toimintaedellytykset ovat muuttuneet olennaisesti. Tämä on heijastunut myös rauhanturvaamistoiminnan merkittävänä määrällisenä kasvuna. Vuoden 1988 jälkeen järjestö on käynnistänyt enemmän operaatioita kuin aikaisempien 43 vuoden aikana yhteensä. Parhaillaan on käynnissä 16 operaatiota. Joukkoja luovuttavien maiden määrä on kaksinkertaistunut. Vuonna 1994 rauhanturvaamistoiminnan kustannukset nousivat 3,6 miljardiin Yhdysvaltain dollariin.

Kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavien kriisien luonne on ajan myötä muuttunut. Yhä useammin konfliktit eivät enää ole selkeästi kahden tai useamman valtion välisiä, vaan valtion tai valtioiden sisäisiä. Kiistan osapuolina on usein aseistettuja joukkoja, joita ei selkeästi kontrolloi mikään virallinen taho. Konflikti on voinut myös johtaa koko valtiotekenteen romahtamiseen. Uudessa tilanteessa rauhanturvaamisen muotoja on pitänyt kehittää. Rauhanturvaamisen tavoitteeksi on tällöin tullut haavoittuvassa asemassa olevien väestönsien elinmahdollisuuksien turvaaminen ja humanitaarisen avustustoiminnan suojaaminen.

Joskus tavoitteeksi on tullut jopa koko kansallisen jälleenrakennustyön edellytysten turvaaminen.

Toimintaan on liitetty siviilihenkilöstöstä ja siviilipoliiseista koostuvia komponentteja. Operaatioiden toimeksiantoon on liittynyt vaalien järjestämistä ja valvontaa sekä ihmisoikeuksien suojeluun liittyviä informaatiotehtäviä. Aseellisen konfliktin oloissa ei ole saatu osapuolten täyttä myötävaikutusta. Rauhanturvajoukon valtuutta käyttää asevoimaa toimeksiantonsa toteuttamiseen on jouduttu laajentamaan. Nämä "toisen sukupolven rauhanturvaamisoperaatiot" voidaan jakaa kahteen päätyyppiin:

1) Perinteinen rauhanturvaamistoiminta on ollut pääasiassa valvontaa, joka on kohdistunut konfliktin osapuolten kesken sovittuun aselepoon tai muuhun vastaavaan järjestelyyn. Tämäntyyppisiä operaatioita ja tarvetta sellaisiin on edelleen. Valvontaoperaatiot voivat olosuhteiltaan ja tehtäviltään vaihdella huomattavasti. Esimerkkeinä mainittakoon UNIFIL Etelä-Libanonissa, UNIKOM Kuwaitin ja Irakin välisellä rajalla ja UNPREDEP entisen Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa. Näistä viimeksi mainittu toimii ennaltaehkäisevästi ja edustaa siten aivan uutta operaatiotyyppiä.

YK on viime vuosina valtuuttanut alueellisia järjestöjä toimeenpanemaan aselevon tai rauhansopimuksen valvontatehtäviä.

2) Uudeksi toimintatyyppiksi ovat nousseet myös operaatiot, jotka tähtäävät konfliktitilanteessa väkivallan tai häirinnän kohteeksi joutuneen siviiliväestön tai humanitaarisen avustustoiminnan suojaamiseen (esimerkiksi Bosnia-Hertsegovinassa toimiva UNPROFOR).

Perinteinen rauhanturvaamistoiminnan käsite ei siten kokemuksen valossa täysin kata sitä kansainvälisen sotilaallisen toiminnan alaa, johon sitä nykyisin sovelletaan. Tavoitteena on paitsi kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen myös rauhan rikkoutuessa tai sotilaallisen toiminnan jatkuessa tarvittava siviiliväestön suojaaminen ja avustaminen.

Sotilaallisen toiminnan säännöt, erityisesti voimankäyttö, ovat mainituissa toimintatyypeissä jossain määrin erilaisia. Rauhanturvajoukoilla on aina ollut oikeus asevoiman käyttöön itsepuolustustarkoituksessa. Jo vuodesta 1973 lähtien tätä joukkojen aseenkäyttöä (Rules of Engagement) sisältyvää kohtaa on tulkittu siten, että itsepuolustukseksi katsotaan myös toimet, joilla vastustetaan operaation toimeksiantoon toteuttamisen estämiseen

tähtäävää toimintaa. Itsepuolustus käsittää tällöin myös operaation tehtävän puolustamisen. Voimankäyttöoikeus on reaktiivista. Komentajat eivät kuitenkaan ole juuri käyttäneet tätä oikeutta.

Kummassakaan toimintamallissa voimaa ei saa käyttää hyökkäyksellisesti ja aktiivisesti konfliktin osapuolten pakottamiseen joihinkin poliittisiin, alueellisiin tai muihin järjestelyihin, jotka ovat konfliktin aiheena. Rauhanturvaamistoiminnassa voidaan kuitenkin voimaa käyttää — silloin kun se on välttämätöntä ja mahdollista operaatioiden perimmäisiä tavoitteita vaarantamatta — aselevon tai rauhansopimuksen rikkomistilanteessa sekä siviiliväestön tai humanitaarisen avustustoiminnan suojaamiseksi sotatoimilta.

YK:n turvallisuusneuvosto on viime vuosina useimmiten viittanut operaatioiden toimeksiantoa koskevissa päätöksissään peruskirjan VII lukuun. Tällä on tavoiteltu muun muassa rauhanturvajoukkojen oikeudellisen aseman selkiyttämistä sekä joukkojen turvallisuuden ja liikkumisvapauden takaamista. Esimerkkinä mainittakoon YK:n operaatiota Kroatiassa (UNCRO) koskeva päätöslauselma 981 (1995). Näin menetelmällä on myös voitu perustaa operaatioita (esimerkiksi UNIKOM) ilman kaikkien osapuolten nimenomaista hyväksyntää.

Jos YK:n turvallisuusneuvosto katsoo jossakin konfliktissa tarpeelliseksi ryhtyä toimintaan, jossa voidaan käyttää kaikkia tarpeellisia keinoja (myös asevoimaa) kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden palauttamiseksi, operaatio on toteutettava erilaiselta pohjalta, esimerkiksi valtuuttamalla jäsenvaltiot tehtävän suorittamiseen kuten Persianlahden sodan yhteydessä Kuwaitin vapauttamiseksi Irakin miehityksestä. Tällöin puhutaan sotilaallisesta pakottamisesta, joka ei kuulu rauhanturvaamistoiminnan piiriin.

1.3.2. Muiden järjestöjen toiminta

Vuonna 1992 hyväksyttiin ETYK:n (muutettiin vuonna 1994 Budapestin seurantakokouksen päätöksellä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöksi, ETYJ) rauhanturvaamistoimintaa koskevat lähtökohdat ja toimintaperiaatteet. Suomessa onkin jo uudistettu voimassa olevaa rauhanturvaamislakia niin, että se kattaa YK:n operaatioiden ohella myös mah-

dolliset ETYJ-rauhanturvaamisoperaatiot. Tämä lainmuutos tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1993. ETYJ ei toistaiseksi ole toteuttanut omia rauhanturvaamisoperaatiota. Vaikka ETYJ:n rauhanturvaamistoiminta Helsingin päätösten mukaisesti tapahtuu erityisesti YK:n peruskirjan VIII luvun määräysten puitteissa, ei se estä ETYJ:ä kehittämästä muunlaisia rauhanturvaamistoiminnan muotoja peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti.

Tammikuussa 1994 järjestetyn huippukokouksensa tuloksena Pohjois-Atlantin puolustusliitto (NATO) tarjosi järjestön ulkopuolisille maille yhteistyötä muun muassa rauhanturvaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Suomi liittyi rauhankumppanuusyhteistyöhön (Partnership for Peace, PfP) toukokuussa 1994. NATO:lle luovuttamassaan tarjousasiakirjassa Suomi ilmoitti olevansa erityisen kiinnostunut seuraavista yhteistyöalueista: rauhanturvaamiskoulutus, pelastus-, etsintä- ja humanitaariset operaatiot, vierailu-, koulutus- ja informaatiovaihto sekä ympäristönsuojeluyhteistyö. Yksityiskohtainen tarjousasiakirja (Individual Partnership Programme, IPP) hyväksyttiin lokakuun alussa 1994 Suomen ja NATO:n välisellä noottien vaihdolla.

PfP:n puitteissa tarjotaan mahdollisuutta osallistua ohjelmaan, joka käsittää tapahtumia eri alueisiin liittyvistä koulutustilaisuuksista, seminaareista ja työryhmistä aina monikansallisiin rauhanturvaamisharjoituksiin saakka. On selvästi havaittavissa, että PfP:n piirissä tapahtuvat rauhanturvaamisharjoitukset tulevat jatkossa lisääntymään. NATO:n rauhankumppanuuden kehysasiakirjassa annetun määritelmän mukaisesti niillä tähdätään YK:n ja ETYJ:n mandaatilla tapahtuvien rauhanturvaamisoperaatioiden suoritusedellytysten parantamiseen. Harjoitusten tarkoituksena on koordinoita ja kehittää yhteistoimintaa erityisesti rauhanturvajoukkojen johtamisen ja toimintamenetelmien sekä viestivälineistön ja huollon alueilla.

Vuoden 1995 alusta alkaneeeseen Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa liittyi suhteidemme määrittely Länsi-Euroopan unionin (WEU) kanssa. Päätös Suomen tarkkailijajäsenä WEU:ssa tehtiin helmikuun alussa 1995. Sekä selvityksessä eduskunnalle että keskusteluissa WEU-partnereiden kanssa Suomi on ilmoittanut olevansa kiinnostunut osallistumisesta WEU:n kehittyvään kriisinhallintatoimintaan.

EU:n jäsenenä ja WEU:n tarkkailijana Suo-

mi voisi osallistua näiden järjestöjen YK:n ja ETYJ:in mandaatilla toimeenpanemiin rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatioihin.

Esimerkkeinä mainittakoon, että WEU on toteuttamassa seuraavia kriisinhallintaoperaatioita entisen Jugoslavian alueella:

— SHARP GUARD -yhteisoperaatio NATO:n kanssa Adrianmerellä Jugoslavian liittotasavallan (Serbia ja Montenegro) vastaisten talouspakotteiden valvomiseksi (1992 —)

— Tonavan poliisi- ja tullivalvontaoperaatio yhteistyössä kolmen rantavaltion, EU:n ja ETYJ:n kanssa (1993 —)

— Mostarin poliisihallinto osana EU:n hallinto-operaatiota; tämä on ensimmäinen WEU:n operaatio, joka vastaa Maastrichtin sopimuksen muotoilua WEU:sta sellaisten EU:n päätösten toimeenpanijana, joilla on puolustuksellisia seuraamuksia (1993 —). Suomi osallistuu puheena olevaan operaatioon.

NATO:n ja WEU:n yhteistyönä kehitetään parhaillaan ns. CJTF-konseptia (Combined Joint Task Forces), joka tarkoittaa monikansallista liikuteltavaa kaikkien puolustushaarojen esikuntaa. CJTF mahdollistaisi NATO:n yhteisten voimavarojen käyttämisen myös sellaisissa operaatioissa, joihin NATO ei järjestönä osallistu. Konseptin tavoitteena on paitsi WEU:n myös mahdollisten erilaisten maakoaliitioiden toimintakyvyn parantaminen YK:n ja ETYJ:n rauhanturvaamis- ja humanitaarisissa operaatioissa. CJTF-esikuntaan voisivat NATO- ja WEU-maiden lisäksi osallistua kyseeseen operaatioon joukkoja luovuttavat rauhankumppanuus- tai muut liittoutumien ulkopuoliset maat. CJTF-konseptin mahdollistama NATO:n johto-, viesti-, kuljetus- ja vastaavien järjestelmien käyttäminen voisi tulla kyseeseen etenkin vaativissa, nopeaa toimintaa edellyttävissä rauhanturvaamis- tai humanitaarisissa operaatioissa. Myös Suomen osallistuminen tällaisiin operaatioihin saattaisi joissakin tapauksissa olla perusteltua.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet

Voimassaoleva rauhanturvaamislaki säädetiin olosuhteissa, joissa rauhanturvaaminen oli vakiintunut tarkoitamaan toimintaa, jossa joukot toimivat tehtävissä ja olosuhteissa, joista

konfliktin osapuolten kanssa on sovittu. Tyyppillisesti tällaisena voidaan pitää sovittun asele-
von täytäntöönpanon valvontatehtäviä. Lakia
on sen vuoksi tulkittu niin, ettei se salli
osallistumista sellaiseen toimintaan, joka ei
perustu kaikkien konfliktin osapuolten yhteis-
ymmärrykselle tai johon voi sisältyä aseellisen
voiman tai muun pakon käyttöä jotain osa-
puolta vastaan. Nykyisissä ja näköpiirissä ole-
vissa olosuhteissa tällainen rajoitus sulkee pois
sellaisetkin rauhanturvaamistehtävät, joihin
osallistuminen olisi Suomen etujen mukaista.

Suomen osallistuminen on rajattu koske-
maan YK:n ja ETYJ:n rauhanturvaamistoiminta-
minta. Edellä kuvattu kansainvälinen kehitys
on osoittanut, että Suomen on voitava osallistu-
tua myös muiden kansainvälisten järjestöjen ja
järjestelyiden toimeenpanemiin rauhanturvaamisoperaatioihin. Edellytyksenä tällöinkin kuitenkin on, että sanottu rauhanturvaamistoiminnan toimeenpano perustuu YK:n tai ETYJ:n päätökseen.

Viimeaikaiset kokemukset korostavat tarvetta varautua myös sellaisiin tehtäviin ja olosuhteisiin, joita koskevat sopimukset tai yhteisymmärrys ovat epävarmoja. Nyt käsillä olevan esityksen tavoitteena on tehdä Suomen osallistuminen mahdolliseksi erityisesti humanitaarisiin tarkoituksiin tähtääviin operaatioihin, kunhan konfliktin osapuolten välillä on tarvittaessa esimerkiksi YK:n välityksellä saavutettu kohtuullinen yhteisymmärrys toiminnan muodoista ja tavoitteista. Sitävastoin täyttää kaikkien osapuolten suostumusta toimeksiannon kailta osin ei vaadittaisi.

Rauhanturvaamistoiminnaksi ymmärrettäisiin näin myös sellainen sotilaallinen toiminta, josta on päätetty YK:n peruskirjan VII luvun nojalla ja joka saattaa sisältää mahdollisuuden rajoitettuun, tehtävän toteuttamisen turvaamiseen liittyvään voimankäyttöön. Rajoitettu voimankäyttö on tällöin nähtävä vain eräänä, käytännössä usein teoreettisena, keinona rauhanturvajoukon tehtävän toteuttamisen varmistamiseksi. Koska olennainen tekijä niin sanotussa laajennetussakin rauhanturvaamisessa on osapuolten hyväksyntä, voimankäyttöön voidaan käytännössä turvautua vain poikkeustapauksissa, esimerkiksi osapuolten kontrollin ulkopuolella olevia aseistettuja ryhmiä vastaan.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät YK:n peruskirjan 42 ja 51 artikloissa tarkoitettut pakotetoimet sekä mahdolliset muut sotilaalliset operaatiot, joiden toimeksianto sisältää

aktiivista ja hyökkäyksellistä voimankäyttöä vaativan tehtävän, kuten konfliktin osapuolten pakottaminen tiettyyn ratkaisuun tai joukkojen riisuminen aseista. Esityksessä ei myöskään ole tarkoitus kattaa HM 33 §:ssä tarkoitettua tilannetta.

On huomattava, että operaation perustaminen YK:n peruskirjan VII luvun nojalla ei sinällään tee kyseisestä operaatiosta pakotetointa, vaan olennaista on tarkastella operaation tehtäviä ja voimankäytösääntöjä. Havainnollisena esimerkkeinä ovat toisaalta UNIKOM ja toisaalta UNOSOM II.

Irakin ja Kuwaitin välisellä rajalla toimiva UNIKOM perustettiin pyytämättä Irakin hallituksen suostumusta, mikä edellytti VII luvun käyttöä. Kuitenkaan operaatiota ei voida pitää pakotetoina, sillä se on perinteistä rauhanturvaamiskäytäntöä edustava valvontaoperaatio.

Sen sijaan UNOSOM II:lle annettiin peruskirjan VII luvun nojalla valtuudet esimerkiksi avustaa aseidenvientikiellon toimeenpanoa Somaliassa eli käytännössä riisua osapuolet aseista, tarvittaessa myös voimaa käyttäen. Erityisesti Somaliassa saatujen kokemusten perusteella näyttää siltä, että YK on käytännössä hylkäämässä niin sanotun rauhaanpakottamisen YK:n itsensä toimeenpanemana toimintamuotona.

Nykyinen rauhanturvaamistoiminnan käsitteistämisen suppea määrittely Suomessa on haitannut osallistumistamme uusimpien operaatioiden suunnitteluun jo varhaisessa vaiheessa. Vielä vakavampana seurauksena on ollut rauhanturvaamiskokemuksemme yksipuolistuminen sekä Suomen uskottavuuden heikkeneminen rauhanturvaajana samalla kun kansainväliset velvoitteemme ovat Euroopan unionin jäsenyyden myötä lisääntyneet.

Määrittelyn suppeudesta on myös johtunut se, että Suomen ei alunperin ole katsottu voivan osallistua PfP-ohjelman puitteissa järjestettyihin rauhanturvaamisharjoituksiin. Nämä ovat kuitenkin selkeästi toimintoja, jotka tähtäävät YK:n ja ETYJ:n mandaatilla tapahtuvan toiminnan suoritusedellytysten parantamiseen. Hallituksen ulkoasiainvaliokunta onkin 30.11.1994 katsonut, että Suomi voi osallistua puheena oleviin harjoituksiin. PfP:n piirissä tapahtuviin harjoituksiin osallistuminen auttaa osaltaan Suomea ylläpitämään ja edelleen kehittämään kykyään ja valmiuttaan osallistua monikansalliseen rauhanturvaamistoimintaan.

Samalla Suomen tulee varautua myös itse järjestämään PfP:n kautta muille rauhankomppanuusmaille Suomessa rauhanturvaamiskoulutusta siihen liittyvine harjoituksineen.

Suomen osallistumista rauhanturvaamistoimintaan koskevaa päätöksentekomenettelyä ehdotetaan muutettavaksi. Rauhanturvajoukon asettamista koskevan päätöksen tekisi edelleenkin tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Valtioneuvoston olisi ennen esityksen tekemistä kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa. Nykytilanteeseen muutosta merkitsisi se, että näin olisi meneteltävä myös silloin, kun rauhanturvajoukon tehtäviä koko operaation mandaatin muuttuessa olennaisesti muutettaisiin.

Jos rauhanturvaamisoperaation toimeksianto osallistumisesta päätettäessä tai operaation kuussa tulisi sisältämään tavanomaista itsepuolustus-oikeutta laajemmat voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet, valtioneuvoston olisi ulkoasiainvaliokunnan sijasta kuultava koko eduskuntaa.

Rauhanturvaamistoimintaan on tarkoitus jatkossakin valita ainoastaan vapaaehtoista henkilöstöä. Koulutukseen liittyviin tehtäviin voitaisiin määrätä kantahenkilökuntaa ja asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta suorittavia. Lakiin sisältyvän 2000 henkilön enimmäismäärän nostamiseen ei ole tarvetta.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Soveltamisala

Kansainvälisten kollektiivisten turvallisuusjärjestelyiden alalla tapahtuneen ja tapahtumassa olevan kehityksen mukaisesti ehdotetaan lain soveltamisala määritettäväksi siten, että rauhanturvaamistehtäväksi olisi luettavissa myös sellainen toiminta, jossa tehtävän suoritusolosuhteet ovat tavalla tai toisella vihamielisiä ja jossa tämän vuoksi saatetaan vaatia rajoitettua aseellisen voiman käyttöä. Edellytyksenä olisi, että voimankäyttö tähtäisi erityiseen YK:n tai ETYJ:n toimivaltaisen elimen määrittämään tarkoitukseen, ei kuitenkaan esimerkiksi konfliktin osapuolten pakottamista tiettyyn ratkaisuun.

Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät toimet

Näin ymmärretyllä laajennetulla rauhantur-

vaamistoiminnan määrittelyllä ei kuitenkaan olisi tarkoitus tehdä mahdolliseksi osallistumista sellaiseen YK:n peruskirjan 42 tai 51 artikloissa tarkoitettuun sotilaalliseen toimintaan, joka kohdistuu joihinkin valtiota vastaan. Näiden määrittelyssä on ehdotetussa lakitekstissä käytetty ilmaisua "toiseen valtioon kohdistettavat sotilaalliset pakotetotimet". Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät näin ollen sekä YK:n turvallisuusneuvoston päättämät että sen valtuuttamat sotilaalliset toimet kansainvälistä rauhaa rikkonutta tai uhkaavaa tai hyökkäystehtöön syyllistynyttä valtiota vastaan sekä osallistuminen niin sanottuun kollektiiviseen itsepuolustukseen. Tällaisena on pidettävä YK:n toimia Koreassa vuonna 1950 sekä kansainvälisen liittouman toimia Irakia vastaan vuonna 1991 (Avikkomyrsky-operaatio).

Muita muutosehdotuksia

Lakiin sisältyvän, koulutusta koskevan sääntelyn muutos merkitsee sitä, että rauhanturvaamiskoulutusta voisi Suomessa tai muussa maassa kansallisesti järjestetyn koulutuksen lisäksi järjestää YK tai ETYJ tai muu kansainvälinen järjestö tai järjestely, jossa Suomi on osallisena.

Varsinaisiin rauhanturvaamistehtäviin valittavien henkilöiden tulee jatkossakin olla vapaaehtoisia. Jotta koulutukseen sisältyviin rauhanturvaamisharjoituksiin olisi mahdollista täysimääräisesti osallistua, tulisi kantahenkilökuntaa ja asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta suorittavia tarvittaessa voida määrätä osallistumaan koulutukseen liittyviin tehtäviin. Edellä esitetyistä syistä ehdotetaan tätä koskeva säännös sisällytettäväksi lakiin.

Jos rauhanturvaamistehtävässä palvelevalla ei ole taustapalvelussuhdetta valtioon, hänellä ei voimassa olevan lain nojalla ole oikeutta vuosilomalain mukaisiin etuuksiin. Epäkohdan poistamiseksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös asianomaisen oikeudesta lomakorvauksen saamiseen.

Lain nimikkeen muutos edellyttää, että puolustusvoimista annetussa laissa, rikoslaissa, sotilas-oikeudenkäyntilaissa sekä valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetussa laissa olevat viittaukset nyt muutettavaan lakiin muutetaan koskemaan lakia Suomen osallistumisesta YK:n ja ETYJ:n rauhanturvaamistoimintaan.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan vanhentuneen ja rauhanturvaamistehtävien luonteen muuttuessa harhaanjohtavalta vaikuttavan "valvontajoukko"-käsitteen korvaamista "rauhanturvajoukko"-käsitteellä.

3. Esityksen vaikutukset

Lainmuutoksella sinänsä ei olisi merkittäviä taloudellisia eikä organisatorisia vaikutuksia. Uuteen 20 a §:ään perustuvat lomakorvaukset merkitsisivät tällä hetkellä rauhanturvaamistehtävissä olevien osalta 8,5 miljoonan markan lisäkustannusta vuositasolla. Rauhanturvaamisoperaatioihin osallistumisen taloudelliset vaikutukset selvitetään kutakin osallistumis-päätöstä tehtäessä erikseen ja toimintaan tarvittavat varat osoitetaan valtion talousarviossa ja lisätalousarviossa. Lainmuutos ei merkitse

kannanottoa niin sanotun valmiusjoukon muodostamiseen.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä puolustusministeriössä ja se perustuu osittain puolustusministeriön asettamana vuonna 1993 työskennelleen työryhmän ehdotuksiin. Työryhmä oli kokoonpantu puolustusministeriötä, ulkoasiainministeriötä ja pääesikuntaa edustaneista virkamiehistä.

Esitystä valmisteltaessa on otettu huomioon valtioneuvoston turvallisuuspoliittisen selonteon (Turvallisuus muuttuvassa maailmassa) johdosta 2.11.1995 annettu eduskunnan lausunto.

Esityksestä on saatu lausunnot ulkoasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja pääesikunnalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön rauhanturvaamistoimintaan

Lain nimike. Lain nimike esitetään muutettavaksi vastaamaan ETYK:n nimen muutosta ETYJ:ksi.

1 §. *Soveltamisala.* Lain soveltamisalaa koskeva sääntely ehdotetaan yleisperusteluissa mainituista syistä muutettavaksi mahdollistamaan Suomen osallistuminen sellaiseen rauhanturvaamistoimintaan, jota toimeenpannaan YK:n tai ETYJ:n päätöksellä. Operaation varsinaisena toimeenpanijana voisi YK:n ja ETYJ:n päätöksen perusteella niiden itsensä lisäksi olla muukin sellainen kansainvälinen järjestö tai järjestely, jonka kanssa Suomi on sopinut tai sopii yhteistyöstä.

Rauhanturvaamistoiminta on pykälässä määritelty siten, että käsite sisältää paitsi perinteisen kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiselementin myös viime vuosien kehityksen myötä yhä korostuneemman humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiselementin.

Pykälään lisättävällä uudella 2 momentilla lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin valtioihin kohdistuva sotilaallinen pakottaminen. Mahdollisiin pakottamistoimenpiteisiin osallistuminen olisi mahdollista vain erikseen säädettyä lain perusteella.

2 §. *Osallistumisesta päättäminen.* Operaatioihin osallistumista koskeva päätöksentekomenetely ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Osallistumisesta päättäisi siten tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Ennen rauhanturvajoukon asettamista koskevan esityksen tekemistä valtioneuvoston olisi kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa. Menetely on omiaan korostamaan rauhanturvaamistoimintaan osallistumista koskevaan päätöksentekoon liittyvän etukäteisharkinnan tärkeyttä ja kytkee ylimmät valtioelimet mukaan päätösprosessiin.

Rauhanturvaamisoperaatioiden osalta voi tulevaisuudessa syntyä tilanteita, joissa koko operaation mandaattia saatetaan olennaisesti muuttaa operaation kestäessä. Tämän vuoksi ehdotetaan uutena sääntelynä, että valtioneuvoston tulisi kuulla eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa myös, mikäli suomalaisen rauhanturvajoukon tehtäviä suunnitellaan olennaisesti muutettaviksi.

Jos rauhanturvaamisoperaation toimeksianto osallistumisesta päätettäessä tai operaation kulessa tulisi sisältämään tavanomaista itsepuolustus-oikeutta laajemmat voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet, valtioneuvoston olisi ulkoasiainvaliokunnan sijasta kuultava koko eduskuntaa.

Lain 2 §:ään lisättäväksi ehdotettuun uuteen 2 momenttiin sisältyvä sääntely eduskunnan kuulemisesta olisi hallituksen mielestä soveliainmin toteutettavissa siten, että valtioneuvosto antaisi eduskunnalle asiaa koskevan valtiopäiväjärjestyksen 36 §:ssä tarkoitetun selonteon. Selonteon käsiteltyään eduskunta päiväjärjestykseen siirtyessään tarvittaessa lausunnossaan esiintoisi kyseiseen rauhanturvaamistoimintaan osallistumista koskevat näkökantansa.

Käsite valvontajoukko ei enää vastaa toiminnan sisällön muuttumista. Joukko voidaan asettaa muuhunkin kuin valvontatehtävään. Esimerkkinä tällaisesta on suomalainen rakentajapataljoona, joka toimi UNPROFOR-operaatioissa Balkanilla vuosina 1992—1993. Tätä muutosta vastaavasti käsite valvontajoukko ehdotetaan laissa korvattavaksi käsitteellä rauhanturvajoukko ja vastaavasti valvontajoukon komentaja käsitteellä rauhanturvajoukon komentaja.

Nykyisen lain 2 §:ssä oleva rauhanturvaamisorganisaation määritelmä ehdotetaan siirrettäväksi 3 §:ään sen yhteyteen paremmin kuuluvana.

3 §. *Organisaatio, alistussuhteet, sisäinen järjestys ja toimivalta.* Pykälään sisällytettäisiin voimassa olevan lain 2 §:ssä oleva rauhanturvaamisorganisaation määritelmä. Sana valvontajoukko ehdotetaan muutettavaksi rauhanturvajoukoksi 2 §:n perustelujen mukaisesti.

4 §. *Osallistumisen kustannukset ja organisaation henkilömäärät.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan 1 §:n muotoilua. Tämän mukaisesti kustannusten laskuttamisessa noudatetaan YK:n tai ETYJ:n yleisiä tai erikseen sovittuja korvausperusteita. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rauhanturvaamishenkilöstön enimmäismäärään ei luettaisi vaihtohenkilöstöä eikä henkilöitä, jotka ovat koulutettavina tuleviin rauhanturvaamistehtäviin.

5 §. *Koulutus ja järjestelytehtävät.* Rauhanturvaamistoimintaan osallistumisen edellyttämien valmiuksien luomiseen tähtäävä rauhanturvaamiskoulutus on nykyisen lain voimas-

saoloaikana suuresti kehittynyt. Pykälää ehdotetaan tapahtuneen kehityksen edellyttämällä tavalla siten muutettavaksi, että sen 1 momentissa mahdollistetaan paitsi kotimaassa ja muissa maissa kansallisesti järjestettävään koulutukseen myös YK:n tai ETYJ:n taikka muun sellaisen kansainvälisen järjestön tai järjestelyn, jossa Suomi on osallisena, koulutukseen osallistuminen. Koulutus ymmärretään tällöin luonnollisesti niin laajasti, että se käsittää erilaiset kurssit ja koulutustapahtumat sekä käytännön rauhanturvaamisharjoitukset.

Pykälän nykyiset 1 ja 2 momentti ehdotetaan asiasisällöltään muuttamattomina yhdistettäväksi uudeksi 2 momentiksi.

Pykälään lisättävään uuteen 3 momenttiin sisällytettäisiin perussääntely ulkomaalaisille Suomessa ja suomalaisille ulkomailla annettavasta rauhanturvaamiskoulutuksesta. Tarkoituksena on nimenomaisella säännöksellä korvata nykyinen tilanne, jolloin esimerkiksi PfP-ohjelman puitteissa järjestettyihin rauhanturvaamisharjoituksiin osallistuminen on jouduttu tulkintateitse katsomaan YK:n tai ETYJ:n rauhanturvaamisorganisaatioissa palvelemista varten järjestettäväksi koulutukseksi.

6 §. *Sitoumus koulutukseen tai palvelukseen saapumisesta.* Pykälään lisättävä uusi 4 momentti mahdollistaisi puolustusvoimien palkatun henkilöstön ja asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta suorittavien määräämisen rauhanturvaamiskoulutukseen liittyviin tehtäviin. Ehdotettu uusi sääntely on tarpeen esimerkiksi silloin kun ulkomaisiin rauhanturvaamisharjoituksiin osallistuu suomalainen sotajoukko. Tällöin ei voida välttämättä lähteä siitä, että koko alushenkilöstö olisi vapaaehtoisia. Alusten kulkukannalla pito edellyttää täyttä miehitystä ja tällöin myös niillä palveleva kantahenkilökunta ja asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta suorittavat on voitava pitää tehtävissään harjoituksen ajan. Määräys voisi koskea ainoastaan koulutustapahtumaa varsinaisten rauhanturvaamistehtävien edellyttäessä vapaaehtoisuutta.

Osallistuminen rauhanturvaamiskoulutukseen palvelisi samalla asevelvollisen harjaantumista niissä valmiuksissa, jotka hänelle pyritään asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta suorittaessaan antamaan. Koulutukseen osallistumisen ei näin ollen voitane katsoa olevan ristiriidassa asevelvollisuuden hallitusmuodossa säädetyn tarkoituksen kanssa.

8 §. *Oikeudet ja velvollisuudet.* Pykälää ehdo-

tetaan muutettavaksi vastaamaan 1 §:n muotoilua.

9 §. *Kelpoisuusehdot.* Puolustusministeriö on aina vahvistanut ja tulee jatkossakin vahvistamaan rauhanturvaamishenkilöstön kelpoisuusehdot. Pykälästä ehdotetaan näin muodoin tarpeettomana poistettavaksi sana tarvittaessa.

10 §. *Palvelussuhteen alkaminen ja kesto.* Pykälässä ehdotetaan muutettavaksi käsite valvontajoukko rauhanturvajoukoksi ja valvontajoukon komentaja rauhanturvajoukon komentajaksi.

11 §. *Palvelussuhteen säännönmukainen päätyminen.* Käsitteet valvontajoukon komentaja ja valvontajoukko ehdotetaan korvattaviksi sanoilla rauhanturvajoukon komentaja ja rauhanturvajoukko.

12 §. *Palvelussuhteen päätyminen erityisestä syystä.* Voimassa olevan lain mukaan valvontajoukon komentajalla on toimivalta määrätä valvontajoukkoon kuuluvan palvelussuhde päättymään esimerkiksi silloin, jos asianomainen syyllistyy rikkomukseen tai havaitaan sopimattomaksi. Komentajalla on lisäksi toimivalta määrätä palvelussuhde päättymään sairauden tai vamman perusteella. Voimassa olevan lain mukaan kuitenkin ainoastaan puolustusministeriö voi määrätä palvelussuhteen päättymään asianomaisen omasta hakemuksesta. Koska päätöksentekoon ei näissä tapauksissa liity erityisiä ongelmia, ei niiden pitäminen yksinomaan ministeriön toimivallassa ole perusteltua. Tämän vuoksi ehdotetaan, että pykälää muutetaan siten, että myös rauhanturvajoukon komentajalle annetaan oikeus määrätä palvelussuhde päättymään rauhanturvajoukkoon kuuluvan erityisestä syystä tekemän hakemuksen perusteella.

13 §. *Kotiuttamisen vaikutus palvelussuhteen päättymiseen.* Käsitteet valvontajoukon komentaja ja valvontajoukko ehdotetaan korvattaviksi sanoilla rauhanturvajoukon komentaja ja rauhanturvajoukko.

15 §. *Toimivaltainen tuomioistuim.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi tuomioistuimilaitosuudistuksen mukaisesti siten, että sana raastuvanoikeus korvattaisiin sanalla kärjäoikeus.

16 §. *Vahingonkorvaus.* Puolustusministeriö voi pykälän nykyisen sanamuodon mukaan korvata rauhanturvaamishenkilöstön omaisuudelle palvelustehtävässä tai siihen liittyvissä olosuhteissa aiheutuneen vahingon valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti vahvista-

miensa perusteiden nojalla. Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan nykyiseen kehysbudjettiin ja tulosjohtamisjärjestelmään soveltumaton valtiovarainministeriön lausunnon hankkimista koskeva sääntely.

17 §. *Palvelussuhteen ehdot.* Rauhanturvaamishenkilöstön palvelussuhteen ehtojen määrittäminen puolustusministeriön päätöksellä edellyttää myös 16 §:n perustelujen kohdalla esitettyä valtiovarainministeriön lausuntomenettelyä. Lausuntomenettelyä koskeva sääntely ehdotetaan tältäkin osin tarpeettomana poistettavaksi.

18 a §. *Ryhmähenkivakuutus.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi lain soveltamisalaa koskevan 1 §:n mukaisesti.

20 a §. *Lomakorvaus.* Rauhanturvaamishenkilöstöllä ei voimassa olevan lain perusteella ole oikeutta vuosilomalain mukaisiin etuuksiin. Valtion palveluksessa olevien rauhanturvaajien taustatyöntajat ovat kuitenkin sopimusten perusteella velvollisia antamaan vuosiloman tai maksamaan lomakorvauksen sekä lomarahaa myös rauhanturvaamispalveluksen ajalta. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että rauhanturvaamishenkilöstöön jatkossa sovellettaisiin vuosilomalakia (272/73), jolloin myös muut kuin valtiolla taustapalvelussuhteessa olevat tulevat vuosilomalain etuuksien piiriin. Kun rauhanturvaamishenkilöstöllä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta pitää vuosilomaa palvelussuhteen kestäessä, heille tultaisiin rauhanturvaamispalveluksen perusteella maksamaan vuosilomalain mukainen lomakorvaus.

21 §. *Virkavapaus.* Pykälän 1 momenttiin on sisällytetty teknisen pykäläviittauksen muutos.

22 §. *Verotus.* Pykälään sisältyvä viittaus tulo- ja varallisuusverolakiin (1043/74) on muutettu viittaukseksi tuloverolakiin (1535/92).

28 §. *Toimivalta tämän lain alaan kuuluvissa asioissa.* Pykälään sisältyvä sääntely valtioneuvoston mahdollisuudesta siirtää yksittäistapauksia koskevaa toimivaltaa puolustusministeriön alaiselle viranomaiselle on poistettu tarpeettomana.

1.2. Laki puolustusvoimista

2 §. Pykälän 7 kohta ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan sitä, miksi puolustusvoimien osuus rauhanturvaamistoiminnan koulutukses-

sa ja toimeenpanossa on jo käytännössä muodostunut.

1.3. Rikoslaki

45 luku. 1 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi yleisperusteluissa mainitusta syystä siten, että laissa viitataan rauhanturvaamistoimintaan osallistuvan henkilöstön osalta Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annettuun lakiin.

1.4. Sotilasoikeudenkäyntilaki

2 §. Pykälän 4 momentin säännös sotilasoikeudenkäyntilain soveltamisesta ehdotetaan muutettavaksi koskemaan Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa tarkoitettuja rauhanturvaamisorganisaatioita.

1.5. Laki valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta

1 §. Yleisperusteluissa esitetystä syystä ehdotetaan, että eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvan rauhanturvaamistoimintaa koskevan laillisuusvalvonnan osalta viitattaisiin Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annettuun lakiin.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

3. Säättämisjärjestys

Lakiehdotukseen on uutena sääntelynä sisällytetty säännös eduskunnan kuulemisesta ennen esityksen tekemistä osallistumisesta sellaiseen rauhanturvaamisoperaatioon, joka käsittäisi tavanomaista itsepuolustus-oikeutta laajemman voimankäyttövaltuuden. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan kuuleminen olisi soveliainta toteuttaa valtioneuvoston eduskunnalle annettavan selonteon muodossa.

Voimassa olevaan rauhanturvaamislakiin sisältyy sääntely valtioneuvoston velvollisuudesta kuulla eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa ennen valvontajoukon asettamista koskevan esityksen tekemistä. Laki on annettu tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Hallituksen mielestä näin voidaan menetellä myös nyt käsillä olevassa tapauksessa.

Asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta suorittavan osallistuminen rauhanturvaamiskoulutukseen palvelisi samalla asianomaisen harjaantumista niissä valmiuksissa, jotka asianomaiselle pyritään palvelusaikanaan muutoinkin antamaan. Koulutukseen osallistuminen ei näin ollen ole ristiriidassa asevelvollisuuden hallitusmuotoon perustuvan tarkoituksen kanssa, eikä lain muutos hallituksen mielestä edellytä perustuslain säätämisjärjestystä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan 29 päivänä kesäkuuta 1984 annetun lain (514/84) nimike, 1 ja 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4, 5, 8—13 ja 15 §, 16 §:n 1 momentti ja 17 §, 18 a §:n 2 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 §:n 1 momentti ja 28 §,

sellaisina kuin niistä ovat lain nimike, 1 ja 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4 ja 8 § sekä 18 a §:n 2 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (520/93) ja 16 §:n 1 momentti ja 17 § 14 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1148/90), sekä

lisätään 6 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 20 a §, seuraavasti:

Laki**Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan**

1 §

Sovellettamisala

Suomi voi osallistua sellaiseen Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan, joka tähtää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen.

Tätä lakia ei sovelleta toiseen valtioon YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklan nojalla kohdistettaviin sotilaallisiin pakot toimiin osallistumiseen.

2 §

Osallistumisesta päättäminen

Päätöksen Suomen osallistumisesta rauhanturvaamistoimintaan ja osallistumisen lopettamisesta tekee kussakin tapauksessa erikseen tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Ennen rauhanturvajoukon asettamista koskevan esityksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa. Valtioneuvoston on lisäksi kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa, mikäli suomalaiselle rauhanturvajoukolle määrättyjä tehtäviä suunnitellaan olennaisesti muutettaviksi.

Jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet tulisivat olemaan tavanomaista itsepuolustus oikeutta laajemmat, val-

tioneuvoston on ennen esityksen tekemistä kuultava eduskuntaa. Samoin on meneteltävä, jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevia toimivaltuuksia suunnitellaan rauhanturvaamisoperaation kuluessa edellä tarkoitettu tavoin laajennettaviksi.

Puolustusministeriö voi määrätä toiminnan vähäisestä laajentamisesta tai supistamisesta.

3 §

Organisaatio, alistussuhteet, sisäinen järjestys ja toimivalta

Suomalaiseen rauhanturvaamisorganisaatioon voi kuulua rauhanturvajoukkoja, erillisiä yksiköitä, sotilastarkkailijoita ja yksittäisiä henkilöitä. Toiminnallisesti rauhanturvaamisorganisaatio on rauhanturvaamisoperaation toimeenpanijan ja muutoin puolustusministeriön alainen.

4 §

Osallistumisen kustannukset ja organisaation henkilömäärät

Suomi osallistuu rauhanturvaamistoimintaan siihen valtion talousarviossa ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön pääluokissa myönnettyjen määrärahojen rajoissa. Rauhanturvaamistoiminnasta Suomelle aiheutuneiden kustannusten laskuttamisessa noudatetaan YK:n

tai ETYJ:n yleisiä tai erikseen sovittuja korvausperusteita.

Rauhanturvaamishenkilöstön kokonaismäärä saa vaihtohenkilöstöä ja koulutuksessa olevaa henkilöstöä lukuun ottamatta olla enintään 2 000 henkilöä.

5 §

Koulutus ja järjestelytehtävät

Tässä laissa tarkoitettuun rauhanturvaamistoimintaan osallistumisen edellyttämien valmiuksien luomiseksi tarvittavaa rauhanturvaamiskoulutusta voi Suomessa tai muussa maassa kansallisesti järjestetyn koulutuksen lisäksi antaa YK, ETYJ tai muu kansainvälinen järjestö tai järjestely, jossa Suomi on osallisena.

Rauhanturvaamiskoulutuksesta sekä rauhanturvaamistoiminnan valmius- ja järjestelytehtävistä määrää puolustusministeriö valtion talousarviossa myönnettyjen määrärahojen rajoissa. Puolustusministeriö voi siirtää puolustusvoimille sanottujen tehtävien hoitamisen.

Rauhanturvaamiskoulutusta voidaan antaa myös ulkomaalaisille sotilasyksiköille tai yksittäisille henkilöille Suomessa ja suomalaiset sotilasyksiköt tai yksittäiset henkilöt voivat osallistua rauhanturvaamiskoulutukseen myös ulkomailla.

6 §

Sitoumus koulutukseen tai palvelukseen saapumisesta

Koulutukseen liittyviin tehtäviin voidaan 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden lisäksi määrätä osallistumaan myös puolustusvoimien palkattua henkilöstöä virkatehtävänä ja asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta suorittavia palvelusvelvollisuudella.

8 §

Oikeudet ja velvollisuudet

Rauhanturvaamishenkilöstön oikeuksista ja velvollisuuksista on voimassa, mitä niistä tässä laissa säädetään tai puolustusministeriö tämän lain nojalla määrää. Palvelusvelvollisuuksista on lisäksi voimassa, mitä rauhanturvaamisoperaation toimeenpanija niistä 3 §:n 1 momentissa säädetystä tarkoituksessa määrää.

9 §

Kelpoisuusehdot

Puolustusministeriö vahvistaa rauhanturvaamishenkilöstön kelpoisuusehdot.

10 §

Palvelussuhteen alkaminen ja kesto

Rauhanturvajoukon komentajan määrää tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Palvelussuhde alkaa määrätystä päivästä ja on voimassa toistaiseksi. Muun rauhanturvaamishenkilöstön määrää puolustusministeriö enintään vuoden määräajaksi kerrallaan. Palvelussuhde alkaa asianomaisen ilmoittautuessa palvelukseen puolustusministeriön määräämällä tavalla.

Jollei puolustusministeriö toisin määrää, rauhanturvajoukon komentaja voi ennen rauhanturvajoukossa palvelevan palvelussuhteen päättymistä tekemällään päätöksellä jatkaa tämän palvelussuhdetta määräajaksi, enintään yhteensä kuudella kuukaudella.

Palvelukseen määrääminen ja palvelussuhteen jatkaminen edellyttävät 6 §:ssä tarkoitettua sitoumuksella tai muutoin annettua asianomaisen suostumusta.

11 §

Palvelussuhteen säännönmukainen päättyminen

Tasavallan presidentti määrää valtioneuvoston esityksestä rauhanturvajoukon komentajan palvelussuhteen päättymään. Komentajan palvelussuhde päättyy myös, kun rauhanturvajoukko lakkautetaan.

Muun rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvan kuin rauhanturvajoukon komentajan palvelussuhde päättyy 10 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen määräaikaisten päättyessä tai kun kysymyksessä oleva rauhanturvaamistoimintaan osallistuminen lopetetaan.

12 §

Palvelussuhteen päättyminen erityisestä syystä

Puolustusministeriö voi määrätä 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua palvelussuhteen päättymään, kun kysymyksessä olevaa rauhanturvaamistoimintaan osallistumista supistetaan.

Puolustusministeriö voi lisäksi määrätä 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun palvelussuhteen päättymään, jos asianomainen erityisestä syystä sitä pyytää taikka, jos hän ei täytä velvollisuuksiaan tai toimii vastoin niitä taikka jos hänet muutoin havaitaan sopimattomaksi palvelukseen tai jos hänen palveluskykynsä on sairauden, vamman tai muun syyn johdosta olennaisesti heikentynyt. Sama oikeus on rauhanturvajoukon komentajalla rauhanturvajoukossa palvelevan osalta.

13 §

Kotiuttamisen vaikutus palvelussuhteen päättymiseen

Palvelussuhde jatkuu kuitenkin 11 ja 12 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, kunnes asianomainen on puolustusministeriön määräämällä tavalla kotiutettu Suomessa. Puolustusministeriö voi asianomaisen pyynnöstä tai muusta erityisestä syystä määrätä palvelussuhteen päättymään jo ennen sanottua kotiuttamista Suomessa sekä oikeuttaa rauhanturvajoukon komentajan antamaan tällaisen määräyksen rauhanturvajoukossa palvelevan osalta.

15 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Sotilasoikeudenkäyntilain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuna tuomioistuimena 14 §:ssä tarkoitettujen henkilöstön osalta toimii Helsingin käräjäoikeus. Tuomioistuin voi tarvittaessa pitää istunnon rauhanturvaamisorganisaation toimialueella.

16 §

Vahingonkorvaus

Puolustusministeriö voi vahvistamiensa perusteiden nojalla hakemuksesta määrätä valtion varoista suoritettavaksi korvausta rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvan omaisuudelle palvelustehtävässä tai siihen liittyvissä olosuhteissa aiheutuneesta vahingosta.

17 §

Palvelussuhteen ehdot

Rauhanturvaamishenkilöstön palkkauksesta ja päivärahasta sekä terveyden- ja sairaanhoidosta ja muista luontoiseduista sekä kustannus-

ten korvauksista ja muista palvelussuhteen ehdoista samoin kuin 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevalle koulutusajalta sekä 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla koulutukseen sitoutuneelle sitoumusajalta suoritettavista etuuksista on tässä laissa säädetyn lisäksi voimassa, mitä niistä puolustusministeriön päätöksellä määrätään.

18 a §

Ryhmänhenkivakuutus

Jos tässä laissa tarkoitettussa palvelussuhteessa olleen henkilön kuoltua hänen oikeudenomistajillaan on oikeus YK:n tai ETYJ:n saman palvelussuhteen perusteella kuolemantapauksen johdosta maksamaan korvaukseen, 1 momentissa tarkoitettua tukea maksetaan vain siltä osin kuin se on kyseistä korvausta suurempi.

20 a §

Lomakorvaus

Muulle kuin 21 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle suoritetaan tässä laissa tarkoitettua palvelussuhteen päättyessä lomakorvausta siten kuin vuosilomalaissa (272/73) säädetään.

21 §

Virkavapaus

Jos valtion palveluksessa oleva henkilö otetaan palvelukseen 3 §:ssä tarkoitettuun rauhanturvaamisorganisaatioon tai 5 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen, hänelle on sanotun palveluksen tai koulutuksen ajaksi annettava palkatonta virkavapautta tai vapautusta työstä.

22 §

Verotus

Tähän lakiin perustuvasta palveluksesta saadun tulon verottamisesta on voimassa, mitä tuloverolaissa (1535/92) ja rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetussa laissa (627/78) on säädetty sekä vieraiden valtioiden kanssa tehdyissä sopimuksissa määrätty.

28 §

*Toimivalta tämän lain alaan kuuluvissa
asioissa*

kaisuvalta tämän lain alaan kuuluvissa asioissa
puolustusministeriölle.

Jollei tästä laista muuta johdu, kuuluu rat-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

2.

Laki

puolustusvoimista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista 31 päivänä toukokuuta 1974 annetun lain (402/74) 2 §:n 7 kohta,
sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (521/93), seuraavasti:

2 §

Puolustusvoimien tehtävänä on:

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

7) osallistua rauhanturvaamiskoulutukseen
ja huolehtia rauhanturvaamistoiminnan valmi-
us- ja järjestelytehtävistä siten kuin puolustus-
ministeriö niistä määrää; sekä

3.

Laki

rikoslain 45 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain 45 luvun 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1993
annetussa laissa (522/93), seuraavasti:

1 §

Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan li-
säksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä pal-
veleviin sekä Suomen osallistumisesta Yhdisty-
neiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus-
ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan

rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa
(514/84) tarkoitetussa palveluksessa oleviin niin
kuin siitä laissa erikseen säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

4.

Laki**sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) 2 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (523/93), seuraavasti:

2 §

Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään puolustusvoimista, koskee soveltuvin kohdin myös rajavartiolaitosta ja Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen pe-

rustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitettua rauhanturvaamisorganisaatiota.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

5.

Laki**valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1224/90) 1 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (524/93), seuraavasti:

1 §

Valtioneuvoston oikeuskansleri vapautetaan velvollisuudesta valvoa lain noudattamista sellaisissa eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskevat:

1) puolustusministeriötä hallitusmuodon 47 §:n 1 momentissa tarkoitettuja asioita lukuunottamatta, puolustusvoimia, rajavartiolaitosta ja Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden

Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitettua rauhanturvaamishenkilöstöä sekä sotilasoikeudenkäyntiä;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 10 päivänä marraskuuta 1995

Tasavallan Presidentti**MARTTI AHTISAARI**Puolustusministeri *Anneli Taina*

1.

Laki**Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan 29 päivänä kesäkuuta 1984 annetun lain (514/84) nimike, 1 ja 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4, 5, 8—13 ja 15 §, 16 §:n 1 momentti ja 17 §, 18 a §:n 2 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 §:n 1 momentti ja 28 §,

sellaisina kuin niistä ovat lain nimike, 1 ja 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4 ja 8 § sekä 18 a §:n 2 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (520/93) ja 16 §:n 1 momentti ja 17 § 14 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1148/90), sekä

lisätään 6 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 20 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Laki**Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan**

1 §

Sovelтамisala

Tätä lakia sovelletaan Suomen osallistumiseen Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin (ETYK) rauhanturvaamistoimintaan.

2 §

Organisaatio ja osallistumisesta päättäminen

Suomi voi YK:n tai ETYK:n pyynnöstä osallistua kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen asettamalla kussakin tapauksessa erikseen tehtävällä päätöksellä YK:n tai ETYK:n käyttöön rauhanturvaamisorganisaation eli valvontajoukkoja, erillisiä valvontayksiköitä, sotilastarkkailijoita ja yksittäisiä henkilöitä.

Päätöksen Suomen osallistumisesta rauhanturvaamistoimintaan ja sen lopettamisesta te-

Laki**Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan**

1 §

Sovelтамisala

Suomi voi osallistua sellaiseen Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan, joka tähtää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen.

Tätä lakia ei sovelleta toiseen valtioon YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklan nojalla kohdistettaviin sotilaallisiin pakotetoiimiin osallistumiseen.

2 §

Osallistumisesta päättäminen

Päätöksen Suomen osallistumisesta rauhanturvaamistoimintaan ja osallistumisen lopetta-

Voimassa oleva laki

kee tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Ennen valvontajoukon asettamista koskevan esityksen tekemistä on valtioneuvoston kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa.

Puolustusministeriö voi määrätä toiminnan vähäisestä laajentamisesta tai supistamisesta.

3 §

Organisaation alistussuhteet, sisäinen järjestys ja toimivalta

Rauhanturvaamisorganisaatio on toiminnallisesti YK:n tai ETYK:n ja muutoin puolustusministeriön alainen.

4 §

Osallistumisen kustannukset ja organisaation henkilömäärät

Suomi osallistuu rauhanturvaamistoimintaan siihen valtion talousarviossa ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön pääluokissa myönnettyjen määrärahojen rajoissa. Rauhanturvaamistoiminnasta Suomelle aiheutuneiden kustannusten korvausten laskuttamisessa noudatetaan YK:n tai ETYK:n yleisesti hyväksymiä periaatteita, jollei niiden kanssa ole erikseen muuta sovittu.

Rauhanturvaamishenkilöstön kokonaismäärä saa vaihtohenkilöstöä lukuun ottamatta olla enintään 2 000 henkilöä.

Ehdotus

misesta tekee kussakin tapauksessa erikseen tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Ennen rauhanturvajoukon asettamista koskevan esityksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa. Valtioneuvoston on lisäksi kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa, mikäli suomalaiselle rauhanturvajoukolle määrättyjä tehtäviä suunnitellaan olennaisesti muutettaviksi.

Jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet tulisivat olemaan tavanomaista itsepuolustusoikeutta laajemmat, valtioneuvoston on ennen esityksen tekemistä kuultava eduskuntaa. Samoin on meneteltävä, jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevia toimivaltuuksia suunnitellaan rauhanturvaamisoperaation kuluessa edellä tarkoitettu tavoin laajennettaviksi.

Puolustusministeriö voi määrätä toiminnan vähäisestä laajentamisesta tai supistamisesta.

3 §

Organisaatio, alistussuhteet, sisäinen järjestys ja toimivalta

Suomalaiseen rauhanturvaamisorganisaatioon voi kuulua rauhanturvajoukkoja, erillisiä yksiköitä, sotilastarkkailijoita ja yksittäisiä henkilöitä. Toiminnallisesti rauhanturvaamisorganisaatio on rauhanturvaamisoperaation toimeenpanijan ja muutoin puolustusministeriön alainen.

4 §

Osallistumisen kustannukset ja organisaation henkilömäärät

Suomi osallistuu rauhanturvaamistoimintaan siihen valtion talousarviossa ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön pääluokissa myönnettyjen määrärahojen rajoissa. Rauhanturvaamistoiminnasta Suomelle aiheutuneiden kustannusten laskuttamisessa noudatetaan YK:n tai ETYJ:n yleisiä tai erikseen sovittuja korvausperusteita.

Rauhanturvaamishenkilöstön kokonaismäärä saa vaihtohenkilöstöä ja koulutuksessa olevaa henkilöstöä lukuun ottamatta olla enintään 2 000 henkilöä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Koulutus ja järjestelytehtävät

Rauhanturvaamisorganisaatiossa palvelemista varten järjestettävästä koulutuksesta sekä rauhanturvaamistoiminnan valmius- ja järjestelytehtävistä määrää puolustusministeriö tulo- ja menoarviossa siihen myönnettyjen määrärahojen rajoissa.

Puolustusministeriö voi siirtää puolustusvoimille 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamisen.

5 §

Koulutus ja järjestelytehtävät

Tässä laissa tarkoitettuun rauhanturvaamistoimintaan osallistumisen edellyttämien valmiuksien luomiseksi tarvittavaa rauhanturvaamiskoulutusta voi Suomessa tai muussa maassa kansallisesti järjestetyn koulutuksen lisäksi antaa YK, ETYJ tai muu kansainvälinen järjestö tai järjestely, jossa Suomi on osallisena.

Rauhanturvaamiskoulutuksesta sekä rauhanturvaamistoiminnan valmius- ja järjestelytehtävistä määrää puolustusministeriö valtion talousarviossa myönnettyjen määrärahojen rajoissa. Puolustusministeriö voi siirtää puolustusvoimille sanottujen tehtävien hoitamisen.

Rauhanturvaamiskoulutusta voidaan antaa myös ulkomaalaisille sotilasyksiköille tai yksittäisille henkilöille Suomessa ja suomalaiset sotilasyksiköt tai yksittäiset henkilöt voivat osallistua rauhanturvaamiskoulutukseen myös ulkomailla.

6 §

Sitoumus koulutukseen tai palvelukseen saapumisesta

Koulutukseen liittyviin tehtäviin voidaan 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden lisäksi määrätä osallistumaan myös puolustusvoimien palkattua henkilöstöä virkatehtävänä ja asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta suorittavia palvelusvelvollisuudella.

8 §

Oikeudet ja velvollisuudet

Rauhanturvaamishenkilöstön oikeuksista ja velvollisuuksista on voimassa, mitä niistä tässä laissa säädetään tai tämän luvun säännösten nojalla määrätään. Rauhanturvaamishenkilöstön palvelusvelvollisuuksista on lisäksi voimassa, mitä niistä puolustusministeriö taikka YK:n tai ETYK:n asianomainen viranomainen 3 §:n 1 momentissa säädetyssä tarkoituksessa määrää.

8 §

Oikeudet ja velvollisuudet

Rauhanturvaamishenkilöstön oikeuksista ja velvollisuuksista on voimassa, mitä niistä tässä laissa säädetään tai puolustusministeriö tämän lain nojalla määrää. Palvelusvelvollisuuksista on lisäksi voimassa, mitä rauhanturvaamisoperaation toimeenpanija niistä 3 §:n 1 momentissa säädetyssä tarkoituksessa määrää.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

9 §

Kelpoisuusehdot

Puolustusministeriö vahvistaa *tarvittaessa* rauhanturvaamishenkilöstön kelpoisuusehdot.

10 §

Palvelussuhteen alkaminen ja kesto

Valvontajoukon komentajan määrää tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Palvelussuhde alkaa määrätystä päivästä ja on voimassa toistaiseksi. Muun rauhanturvaamishenkilöstön määrää puolustusministeriö enintään vuoden määräajaksi kerrallaan. Palvelussuhde alkaa asianomaisen ilmoittautuessa palvelukseen puolustusministeriön määräämällä tavalla.

Jollei puolustusministeriö toisin määrää, valvontajoukon komentaja voi ennen valvontajoukossa palvelevan palvelussuhteen päättymistä tekemällään päätöksellä jatkaa tämän palvelussuhdetta määräajaksi, enintään yhteensä kuudella kuukaudella.

Palvelukseen määrääminen ja palvelussuhteen jatkaminen edellyttävät 6 §:ssä tarkoitetulla sitoumuksella tai muutoin annettua asianomaisen suostumusta.

11 §

Palvelussuhteen säännönmukainen päättyminen

Tasavallan presidentti määrää valtioneuvoston esityksestä valvontajoukon komentajan palvelussuhteen päättymään. Komentajan palvelussuhde päättyy myös, kun valvontajoukko lakkautetaan.

Muun rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvan kuin valvontajoukon komentajan palvelussuhde päättyy 10 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen määräaikojen päättyessä tai kun kysymyksessä oleva rauhanturvaamistoimintaan osallistuminen lopetetaan.

12 §

Palvelussuhteen päättyminen erityisestä syystä

Puolustusministeriö voi määrätä 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun palvelussuhteen päättymään *asianomaisen erityisestä syystä tekemästä hakemuksesta sekä* kun kysymyksessä olevaa rauhanturvaamistoimintaan osallistumista supistetaan.

9 §

Kelpoisuusehdot

Puolustusministeriö vahvistaa rauhanturvaamishenkilöstön kelpoisuusehdot.

10 §

Palvelussuhteen alkaminen ja kesto

Rauhanturvajoukon komentajan määrää tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Palvelussuhde alkaa määrätystä päivästä ja on voimassa toistaiseksi. Muun rauhanturvaamishenkilöstön määrää puolustusministeriö enintään vuoden määräajaksi kerrallaan. Palvelussuhde alkaa asianomaisen ilmoittautuessa palvelukseen puolustusministeriön määräämällä tavalla.

Jollei puolustusministeriö toisin määrää, *rauhanturvajoukon* komentaja voi ennen *rauhanturvajoukossa* palvelevan palvelussuhteen päättymistä tekemällään päätöksellä jatkaa tämän palvelussuhdetta määräajaksi, enintään yhteensä kuudella kuukaudella.

Palvelukseen määrääminen ja palvelussuhteen jatkaminen edellyttävät 6 §:ssä tarkoitetulla sitoumuksella tai muutoin annettua asianomaisen suostumusta.

11 §

Palvelussuhteen säännönmukainen päättyminen

Tasavallan presidentti määrää valtioneuvoston esityksestä *rauhanturvajoukon* komentajan palvelussuhteen päättymään. Komentajan palvelussuhde päättyy myös, kun *rauhanturvajoukko* lakkautetaan.

Muun rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvan kuin *rauhanturvajoukon* komentajan palvelussuhde päättyy 10 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen määräaikojen päättyessä tai kun kysymyksessä oleva rauhanturvaamistoimintaan osallistuminen lopetetaan.

12 §

Palvelussuhteen päättyminen erityisestä syystä

Puolustusministeriö voi määrätä 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun palvelussuhteen päättymään, kun kysymyksessä olevaa rauhanturvaamistoimintaan osallistumista supistetaan.

Voimassa oleva laki

Puolustusministeriö voi lisäksi määrätä 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun palvelussuhteen päättymään, jos asianomainen ei täytä velvollisuuksiaan tai toimii vastoin niitä taikka jos hänet muutoin havaitaan sopimattomaksi palvelukseen tai jos hänen palveluskykynsä on sairauden, *vian tai* vamman taikka muun syyn johdosta olennaisesti heikentynyt. Sama oikeus on valvontajoukon komentajalla valvontajoukossa palvelevan osalta.

13 §

Kotiuttamisen vaikutus palvelussuhteen päättymiseen

Palvelussuhde jatkuu kuitenkin 11 ja 12 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, kunnes asianomainen on puolustusministeriön määräämällä tavalla kotiutettu Suomessa. Puolustusministeriö voi määrätä palvelussuhteen päättymään jo ennen sanottua kotiuttamista Suomessa *asianomaisen pyynnöstä tai muusta erityisestä syystä* sekä oikeuttaa valvontajoukon komentajan antamaan tällaisen määräyksen valvontajoukossa palvelevan osalta.

15 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Sotilasoikeudenkäyntilain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuna tuomioistuimena 14 §:ssä tarkoitetun henkilöstön osalta toimii Helsingin raastuvanoikeus. Tuomioistuin voi tarvittaessa pitää istunnon rauhanturvaamisorganisaation toimialueella.

16 §

Vahingonkorvaus

Puolustusministeriö voi *valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti* vahvistamiensa perusteiden nojalla hakemuksesta määrätä valtion varoista suoritettavaksi korvausta rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvan omaisuudelle palvelustehtävässä tai siihen liittyvissä olosuhteissa aiheutuneesta vahingosta.

17 §

Palvelussuhteen ehdot

Rauhanturvaamishenkilöstön palkkauksesta ja päivärahasta sekä terveyden- ja sairaanhoi-

Ehdotus

Puolustusministeriö voi lisäksi määrätä 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun palvelussuhteen päättymään, jos asianomainen *erityisestä syystä sitä pyytää taikka, jos hän ei täytä* velvollisuuksiaan tai toimii vastoin niitä taikka jos hänet muutoin havaitaan sopimattomaksi palvelukseen tai jos hänen palveluskykynsä on sairauden, *vamman tai* muun syyn johdosta olennaisesti heikentynyt. Sama oikeus on rauhanturvajoukon komentajalla rauhanturvajoukossa palvelevan osalta.

13 §

Kotiuttamisen vaikutus palvelussuhteen päättymiseen

Palvelussuhde jatkuu kuitenkin 11 ja 12 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, kunnes asianomainen on puolustusministeriön määräämällä tavalla kotiutettu Suomessa. Puolustusministeriö voi *asianomaisen pyynnöstä tai muusta erityisestä syystä määrätä* palvelussuhteen päättymään jo ennen sanottua kotiuttamista Suomessa sekä oikeuttaa *rauhanturvajoukon* komentajan antamaan tällaisen määräyksen rauhanturvajoukossa palvelevan osalta.

15 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Sotilasoikeudenkäyntilain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuna tuomioistuimena 14 §:ssä tarkoitetun henkilöstön osalta toimii Helsingin *käräjäoikeus*. Tuomioistuin voi tarvittaessa pitää istunnon rauhanturvaamisorganisaation toimialueella.

16 §

Vahingonkorvaus

Puolustusministeriö voi vahvistamiensa perusteiden nojalla hakemuksesta määrätä valtion varoista suoritettavaksi korvausta rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvan omaisuudelle palvelustehtävässä tai siihen liittyvissä olosuhteissa aiheutuneesta vahingosta.

17 §

Palvelussuhteen ehdot

Rauhanturvaamishenkilöstön palkkauksesta ja päivärahasta sekä terveyden- ja sairaanhoi-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

dosta ja muista luontoiseduista sekä kustannusten korvauksista ja muista palvelussuhteen ehdoista samoin kuin 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevalle koulutusajalta sekä 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla koulutukseen sitoutuneelle sitoumusajalta suoritettavista etuuksista on tässä laissa säädetyn lisäksi voimassa, mitä niistä *valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti* puolustusministeriön päätöksellä määrätään.

dosta ja muista luontoiseduista sekä kustannusten korvauksista ja muista palvelussuhteen ehdoista samoin kuin 5 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa olevalle koulutusajalta sekä 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla koulutukseen sitoutuneelle sitoumusajalta suoritettavista etuuksista on tässä laissa säädetyn lisäksi voimassa mitä niistä puolustusministeriön päätöksellä määrätään.

18 a §

Ryhmähenkivakuutus

Jos tässä laissa tarkoitettussa palvelussuhteessa olleen henkilön kuoltua hänen oikeudenomistajillaan on oikeus YK:n tai ETYK:n saman palvelussuhteen perusteella kuolemantapauksessa maksamaan korvaukseen, 1 momentissa tarkoitettua tukea maksetaan vain siltä osin kuin se on YK:n tai ETYK:n maksamaa korvausta suurempi.

18 a §

Ryhmähenkivakuutus

Jos tässä laissa tarkoitettussa palvelussuhteessa olleen henkilön kuoltua hänen oikeudenomistajillaan on oikeus YK:n tai ETYJ:n saman palvelussuhteen perusteella *kuolemantapauksen johdosta* maksamaan korvaukseen, 1 momentissa tarkoitettua tukea maksetaan vain siltä osin kuin se on kyseistä korvausta suurempi.

20 a §

Lomakorvaus

Muulle kuin 21 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle suoritetaan tässä laissa tarkoitettun palvelussuhteen päättyessä lomakorvausta siten kuin vuosilomalaissa (272/73) säädetään.

21 §

Virkavapaus

Jos valtion palveluksessa oleva henkilö otetaan palvelukseen 2 §:ssä tarkoitettuun rauhan- turvaamisorganisaatioon tai 5 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen, hänelle on sanotun palveluksen tai koulutuksen ajaksi annettava palkatonta virkavapautta tai vapautusta työstään.

21 §

Virkavapaus

Jos valtion palveluksessa oleva henkilö otetaan palvelukseen 3 §:ssä tarkoitettuun rauhan- turvaamisorganisaatioon tai 5 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen, hänelle on sanotun palveluksen tai koulutuksen ajaksi annettava palkatonta virkavapautta tai vapautusta työstään.

22 §

Verotus

Tähän lakiin perustuvasta palveluksesta saadun tulon verottamisesta on voimassa, mitä tulo- ja varallisuusverolaissa (1043/74) ja rajoi-

22 §

Verotus

Tähän lakiin perustuvasta palveluksesta saadun tulon verottamisesta on voimassa, mitä *tuloverolaissa (1535/92)* ja rajoitetusti verovel-

Voimassa oleva laki

tetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetussa laissa (627/78) on säädetty sekä vieraiden valtioiden kanssa tehdyissä sopimuksissa määrätty.

28 §

Toimivalta tämän lain alaan kuuluvissa asioissa

Jollei tästä laista muuta johdu tai jollei valtioneuvosto siirrä yksittäistapauksia koskevaa toimivaltaa puolustusministeriön alaiselle viranomaiselle, kuuluu ratkaisulta tämän lain alaan kuuluvissa asioissa puolustusministeriölle.

Ehdotus

vollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetussa laissa (627/78) on säädetty sekä vieraiden valtioiden kanssa tehdyissä sopimuksissa määrätty.

28 §

Toimivalta tämän lain alaan kuuluvissa asioissa

Jollei tästä laista muuta johdu, kuuluu ratkaisulta tämän lain alaan kuuluvissa asioissa puolustusministeriölle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

2.

Laki**puolustusvoimista annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista 31 päivänä toukokuuta 1974 annetun lain (402/74) 2 §:n 7 kohta, sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (521/93), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

Puolustusvoimien tehtävänä on:

Puolustusvoimien tehtävänä on:

7) myötävaikuttaa järjestelytoimiin, jotka koskevat Suomen osallistumista Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan; sekä

7) osallistua rauhanturvaamiskoulutukseen ja huolehtia rauhanturvaamistoiminnan valmius- ja järjestelytehtävistä siten kuin puolustusministeriö niistä määrää; sekä

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

3.

Laki**rikoslain 45 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain 45 luvun 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (522/93), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***1 §**

Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä palveleviin sekä Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitetussa palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä palveleviin sekä Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitetussa palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .*

4.

Laki**sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) 2 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (523/93), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***2 §**

Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään puolustusvoimista, koskee soveltuvin kohdin myös rajavartiolaitosta ja Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitettua rauhanturvaamisorganisaatiota.

Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään puolustusvoimista, koskee soveltuvin kohdin myös rajavartiolaitosta ja Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitettua rauhanturvaamisorganisaatiota.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .*

5.

Laki

valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1224/90) 1 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (524/93), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Valtioneuvoston oikeuskansleri vapautetaan velvollisuudesta valvoa lain noudattamista sellaisissa eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskevat:

1) puolustusministeriötä hallitusmuodon 47 §:n 1 momentissa tarkoitettuja asioita lukuun ottamatta, puolustusvoimia, rajavartiolaitosta ja Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitettua rauhanturvaamishenkilöstöä sekä sotilasoikeudenkäyntiä;

1) puolustusministeriötä hallitusmuodon 47 §:n 1 momentissa tarkoitettuja asioita lukuunottamatta, puolustusvoimia, rajavartiolaitosta ja Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitettua rauhanturvaamishenkilöstöä sekä sotilasoikeudenkäyntiä;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .